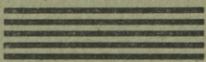

9

316

9, 70

Skati iz Latvijas pagātnes.

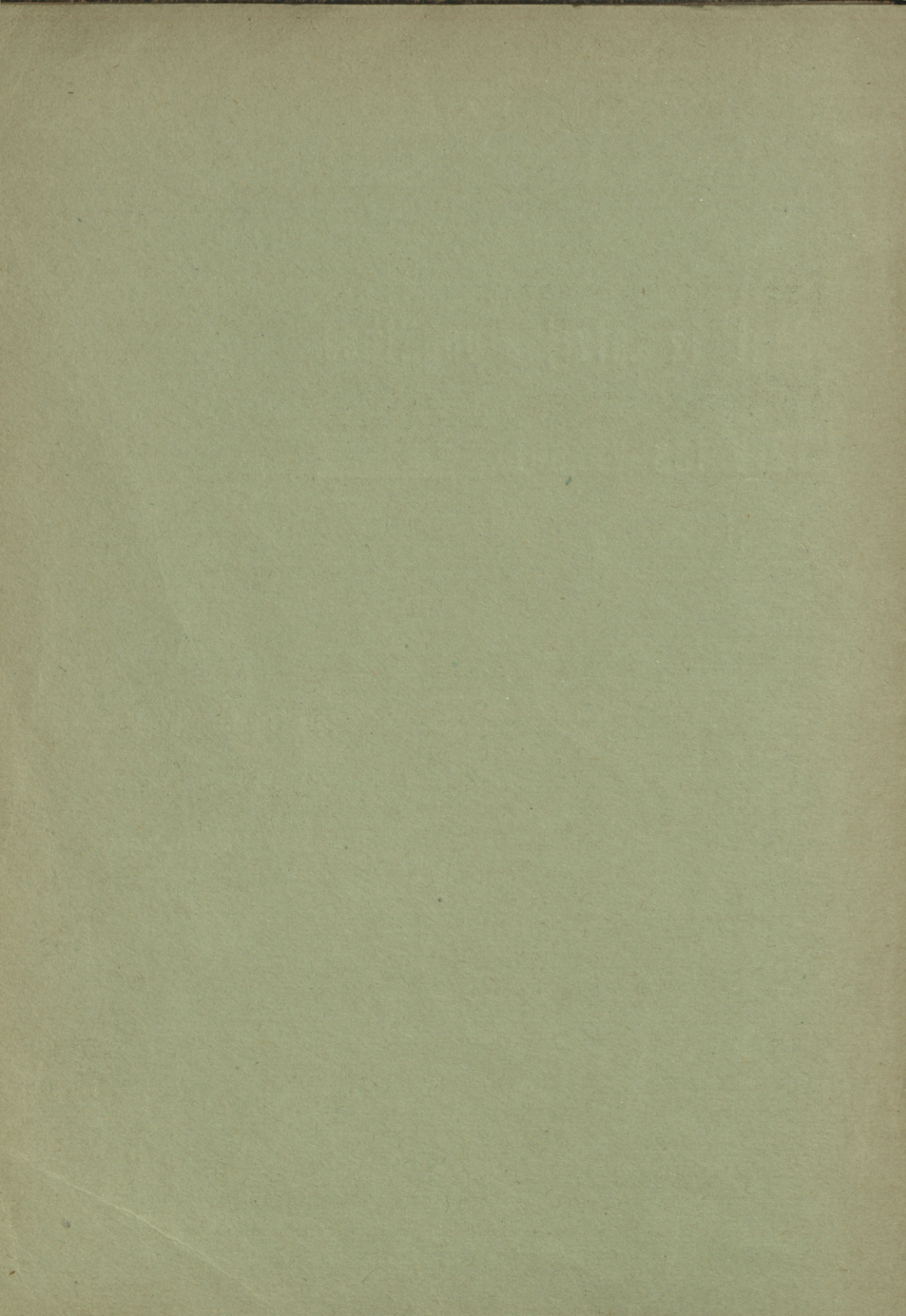
Tērvetes varoņi.

Pēc Ota no Mirbach'a

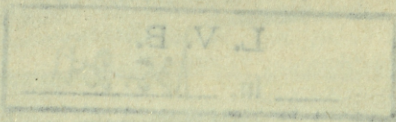
== brīvi attēlojis ==

Visvaldis Audzērs.

28261,
421

V/B

Skati iz Latvijas pagātnes.

Tērvetes varoņi.

Šis skats ir...

Pēc Ota no Mirbach'a

Visvaldis Audzērs.

== brīvi attēlojis ==

Visvaldis Audzērs.

==== Jelgavā, 1911. ====

Drukats H. Allunana drukatavā, Leelajā eelā Nr. 21.

9(1)

Pat. 7348.019583

L. V. B.
In. 135.241.

23

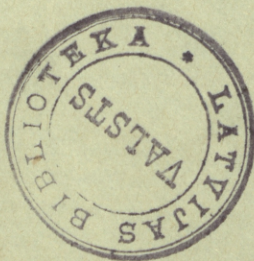
28

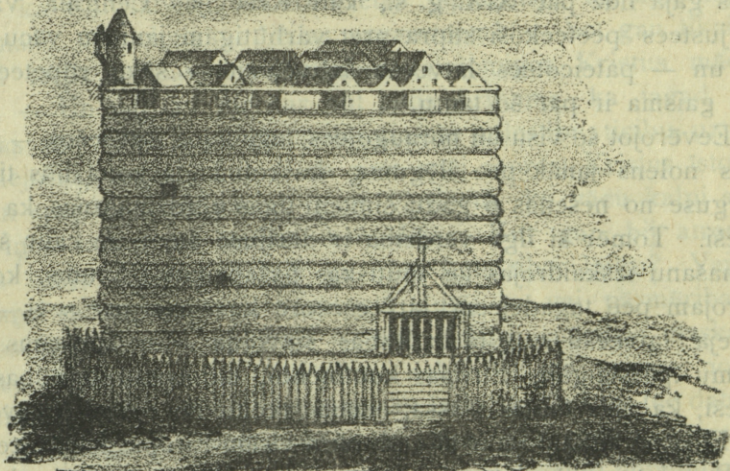
Šee „skati iz Latvijas pagātnes“ ir smelti iz sevišķi kreetna un bezpartejiska Kurzemes pagātnes pētneeka Ota no Mīrbacha darba „Kurzemes vēstules“. Pēdejam savukārt par avotu ir bijis, starp citu, kāds eevērojams manuskripts iz XIII. g. s. beigam, proti — Ditleba no Alnpeke dzeemas, kuš ir kā aculecineeks vaj pat kā dalibneeks „quaeque ipse miserrima vidit et quorum pars magna fuit“ — apdzeedajis savā naivā, knapi vairs saprotamā švābu izloksnē ordeņa vezako kara vēsturi un brāļu darbus. —

Lai šis mazais apcerejums noderetu preekš labakas veetejo tautu savstarpejo teesibu atzišanas, kā ari lai rastos eekš mums karsta vēlešanās celt šeeem mūsu senču varoņeeem vispārīgu tautas peeminekli — tas ir šo rindiņu mērķis.

Visvaldis Audzers.

Kurzeme, Latveešu Lauksaimneeku
Ekonomiskās Sabeedribas Izstādes deenās —
junijā, 1909. g.

Vecā latvešu pils Tārveete 1256. g.

Eevadam.

Pēc tam, kad vāci maz pa mazam ceņēma Latvijas zemi un maz pa mazam izdeldeja veetejo eedzīvotāju satversmes vadošos elementus — virsaišus, preesterus un bajaranus, pašem ceņemot šo latvešu zemes veenibu preekštāvju veetas un pataisot ar šo latvešus, ka patstāvīgu zemes veenibu par „nonsens“, viņi, kā zinams, soli pakaļ solim padarija latvešus par „mancipia“ un dzimtļaudim, kuņi vāceem bij peespeesti atdot savu ceņēmumu no zirgeem, lopeem, labibas, zivim un bitem, ka arī paši vareja tapt dāvati, pārdoti, spīdzināti.

Daži no vāceem domaja, ka latveši būtot jamāca vācu valodā un pat japadara brīvi, lai caur to viņi paliktos izglītotaki un labaki, šo atkal vairums tureja par bīstamu. Jo, teica viņi, ja latveši būtu gudraki un brīvi un zinatu, ka viņeem peedereja zeme, bet ka viņi tikuši tikai pārvareti no vāceem un zem Kristus mācibas maskas breesmigā kārtā izmantoti un tureti, tad viņi saceltos un iznīcinatu vācus prom no zemes.*) — Tapēc viņus labak gribeja

*) Bailes pilnīgi dibinatas, kad eevēro mazo 0, ko iztaisa vāci, salīdzinot ar veetejo eedzīvotāju skaitu.

turet viņu muļķībā un mānīcībā un prasīt veenīgi tikai pēc viņu kalpošanas un eņēmumeem; jo pat no skolas naudas „Skola-naude“, kuŗa tika Kurzemē jau 1558. g. meisteram Fürstenberg'am un arī vēl vēlāk pavēleta lasīt, nav ne grasis ticis izlikts preekš skolas. Ta tas gāja līdz pat XIX. g. s., kad Kreevijas Centrala Valdība sāka justees peeteekoši stipra pret varbūtīgām jaunām vācu intriģām un — pateicotees latveešu labvēļeem — sāka rūpetees, ka nāktu gaisma ir par šo tautu.

Eevērojot šo visu un noraugotees tagadejos latveešos — mums volens nolens janāk pee slēguma, ka reti kāda tauta būs tik ātri atspirguse no nesenas 6 gadu simteņi ilgās vērdzinašanas, ka tagad latveeši. Tomēr šī ilga vērdzība ir darijuse savu un caur šo ilgo kalpinašanu izskaidrojas tas tautiskas pašapziņas trūkums, ko mēs novērojam pee tagadejeem latveešeem: kas pats par sevi — pee tagadeja latveešu augsta izglītības stāvokļa — neizprotams. Cik es esmu pārstaigajis Eiropas kontinentu, tad tagad izglītības ziņā latveeši, ka visa tautas massa, eņem veenu no redzamām veetām starp Eiropas tautām un ir tālu preekšā visām Eiropas katoļu zemēm.

Runajot par šo latveešu pašapziņas trūkumu manim nāk prātā daudzi traģiski-komiski skati iz tagadejas dzīves: veeni, ka pat kāds ārsts — latveešu korporācijas filistris — tērpjas sevi vācu familijas vārdos; otri lepojas ar saveem ing'eem; sevišķi daudz viņu Kurzemē; treši apkrāvušees, ka ar nesenas vērdzības lāstu, ar dažnedažadeem „berg“eem, „feld“eem, „vald“eem, „man“eem, „sohn“eem; ceturti sakropļojuši un izķēmojuši savus latviskos vārdus līdz nepazīšanai, peekārdami gan „è“, gan vairakus „r“, „l“, „k“ un t. t. Bet vislaimigakee jūtas tee, kuru ģimenē atrodas kāds nebūt vācētis, vaj nu māte, vaj nu tēvs: šee nu esot īsti vāceesi... Ko smetees, ko zobotees te nava — tee ir fakti, ar kureem jaskaitas, kuri jalūko izdibinat, izskaidrot un izlabot. Par vēlu vēl nav. Ari labi peemēri mums ir. Un ja arī mums — saskaņā ar pasaules likumu — kādreiz būtu jasadūst ar kādu no leelajām kaimiņu tautām, tad tomēr ņemsim līdz mēs savus istus latviskus uzvārdus, kas lai norāda to droširdigo tautu un zemi, kur karajees reiz mūsu šūpulis. Deļ mūsu latveetības, ka tādas, mums nav ko kaunetees, ko noskumt. Dārgi un varonīgi mūsu senči ir aizstāvejuši savu brīvību. Dārgi un varonīgi viņi ir centušees to atdabūt savās beežās sacelšanās:

tēvu zemes brīvestību pirka tee ar asinim.

Zem labdomigas Kristus mācības maskas viņi pee tam ir ti-kuši peevilti, padariti par vēргеem, spīdzināti, kalpināti, aplaupiti:

un pēc tā, kad svinīgā kārtā bij viņiem uz mūžigeem laikeem garanteta brīvība un zeme... Kauns te ne mūsu senčēem — peevilteem zem labdomigas Kristus mācības maskas, bet gan — pašēem mantkāriģēem apspeedeģēem. Ne tas vācēem teek ļaunā ņemts, ka viņi latvjus, ka uzvaretāji, spīdzināja un kalpināja — mēs zinām: vae victis — bēdas uzvareteem! — bet gan tikai tas, ka viņi tērpa šās savas varmācības labdomigas Kristus mācības maskā. — Un vaj tad tur var būt kāds brīnums, ka tagad vācu baznīcas stāv tukšas, ka tās tautas massās milestību, ticību, uzticību ir zaudejušas, tagad, kur tauta pate spēj saprast Kristus īsto mācību un spēj to salīdzināt ar teem vārdeem, ko vācu kalpi sludināja viņos laikos no savām kancelēm. Kur gan bij atrodama Kristus brāļu mācība Baltijā pa vācu kundzības laiku? Vaj līdz nesamaņai nokalpinātā un nospeestā tautā, — vaj pārmēribai padevušos vācos? Ko nozīmeja — zem Kristus mācības maskas — eevestas paganu teesības „uz pirmo nakti — jus primae noctis“, ko nozīmē nesenee vārdi: „lopeem nav jazin, kādu suni tee dabūn?“ — Te ir atslēga — kapēc vācu baznīcas stāv tukšas no tautas massām: tur mājō gadusimteņu neuzticība — godīgi nopelnīta caur Kristus mācības velti valkašanu.

Ne veeglas deenas dzīvodami mūsu senči ir atstājuši mums par mantojumu nekristīgu uzdevumu atdarīt vācēem to, ko viņi — zem labdomigas Kristus mācības maskas, — latvjeem ir nodarijuši:

...Es vācēetim to darītu,
 Ko vācēetis man darija:
 Es vācēeti dancinātu
 Uz karsteem ķeeģeģēem,
 Jo vācēetis augstu lēktu
 Es pakurtu uguntiņu...

Šo no senčēem mūsu asinīs eepoteto mantojumu mēs tomēr lūkosim aplāpet ar īsto Kristus mācības garu un lūkosim aizmirst šos vācu „varoņu darbus“, sneedzot viņiem mūsu kristīgi brālīgo roku:

Nu sveiki, brāļi, kas šē kopā esam,
 Ko milestība veenoja...

vedot viņus uz to īsto, skaidro, gaišo un jautro Deeva dabas īstenības ceļu, ko viņi līdz ar savu baznīcas nodibinātāju*) nav pilnīgi sapratuši, nedz galīgi sadzīvē nosprauduši.

*) Mārtiņš Luters, starp citu, stūrgalvīgi negribejis atzīt Deevības eevesto kārtību, ka zeme greežas ap savu asi un sauli un pa — līdz nesamaņai apspeesto zemneeku — brīvības kara laiku — uzdrošināģees Kristus vārdā veenpusīgi mācīt šādu mācību: „sitāt, karāt, žņaudzat zemneekus ka trakus sunus, tagad dažs labs muižneeks caur asinš izleešanu tiks drīzak debesis, neķa cīti caur lūģšanām...“

Vāci, dzirdat — Baltijai saule uzlēca austrumos, ta noreeteja vakaros... Un ja nō vakareem nāks atkal tumša migla, tad zināt, ka mēs mācesim sevi tikpat dārgi aizstāvet, ka — mūsu senči-varoņi, jo viņu drošais gars rit vēl ir mūsu asinīs:

Uz ežiņas galvu liku

Sargaj' savu tēvu zemi.

Labak savu galvu devu,

Nekā savu tēvu zemi.

Velti jūs caur saveem aģentēem rīdat mūs pret austrumeem!
Zinat:

Kam brīvās krūtīs vīra sirds atrodas,

Kam spēks vēl nelausts dzīves grūtībās,

Lai ceeši veenodamees kopā dodas,

Iz pilnas krūts dzeed dzeesmu ligsmībās:

Kaut klinšu akmens šķeltos,

Mēs mūžam droši celtos!

Prom jauneklis, kā vēja spārneem trauc,

Kad tēvija to nāves ciņā sauc!

Velti jūs tagad baidāt mūs ar vakareem! Zinat:

Lai tēvu tikums, gods mums paleek zinams,

Tee varai virsū šķēpeem uzmācas,

Vaj tēvu dēleem ilgi būtu minams,

Kas peenākas, kad tauta vaimanās:

Kaut klinšu akmens šķeltos,

Mēs mūžam droši celtos!

Prom jauneklis, kā vēja spārneem trauc,

Kad tēvija to nāves ciņā sauc!

Velti jūs jau steidzat kolonizēt Latvijas kalnus un lejas. Zinat:

Lai tadēļ solas katris, roku sneegdams,

Būt tautai, zemei, mirstot, dzīvojot;

Kas drikstēs stātees mūsu vidū leegdams?

Nost vara! Visur lai dzird atskanot:

Kaut klinšu akmens šķeltos,

Mēs mūžam droši celtos!

Prom jauneklis, kā vēja spārneem trauc,

Kad tēvija to nāves ciņā sauc.

Velti jūs vairs cenšatees pārvācot mūs, eetinot Latvijas kalnus un lejas savas Visvācu beedribas tīklā! Zinat:

Tu Latvju meitīņa, kas savam mīlam

Daudz laimes brīžos skūpstot smaidīji,

Kaut vātis vārgtu, kaps atvērtos dzīvam,

Tu būsi mīļa manim mūžigi:

Kaut klinšu akmens šķeltos,
 Mēs mūžam droši celtos!
 Prom jauneklis, kā vēja spārneem trauc,
 Kad tēvija to nāves ciņā sauc!

Velti jūs speežat mūs emigret, patvaļīgi valdot vēl pār leelako
 daļu no Latvijas kalneem un lejam! Zinat:

Ja liktens lēmis, ka būs aizeet tāji,
 Lai draugu rokas speežam šķirdamees.
 Vēl reiz lai saucam: latvju dēli, brāji,
 Mēs gribam būt pee tautas, tēvzemes:
 Kaut klinšu akmens šķeltos,
 Mēs mūžam droši celtos!
 Prom jauneklis kā vēja spārneem trauc,
 Kad tēvija to nāves ciņā sauc!

Dzirdat vēl reiz vāci: Latvijai saule noreeteja vakaros —
 Saulit tecej tecedama
 Es paliku paēnā...

un beeza vakaru migla eetina dzimtenes kalnus un lejas baigā
 vērdzibas naktī —

Nava savas māmuļiņas,
 Kas eecēla saulitē.
 Teku, teku, nepanāku,
 Saucu, saucu, nesasaucu...

pārtrauktā no vērgu lāsteem un vaimanām —
 Kas tee tādi, kas dzeedaja
 Bez saulites vakarā.
 Tee bij visi bāra bērni
 Bārga kunga*) klausitaji,
 Krimta ceetu pelav maizi
 Avotiņā mērcedami...

Caur austrumeem uzlēca Latvijai atkal gaismas un meera
 saule un aust caur austrumeem mums tagad jauna deena:

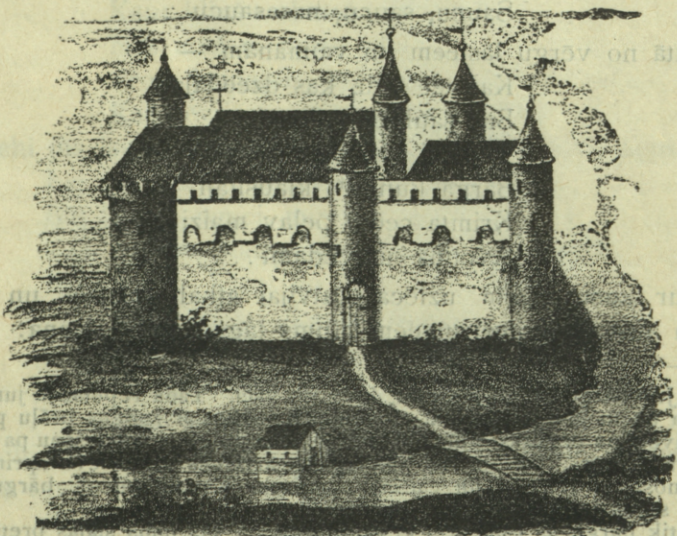
*) „Ja, bārgi kungi jūs esat, Latvijas vāci. Tāda reputacija jums ceeti
 nodibinata un to jūs godīgi esat nopelnijuši, sākot ar zobena brāļu pirmeeem
 soļeeem Livonijas peekrastē un beidzot ar goda policistu jādelešanu pa Latvijas
 kalneem un lejam. Un tur lai jūs izplātat ārzemēs un kreevu aprindās vaj
 cik attaisnošanās rakstus un vaj cik „Lettsche Revolutionen“, bārgu kungu
 klausitaju sērās balsis tos tomēr pārskanēs.

Ne tik bārgi jūs esat pret eenaidneekeem, kas jums stājas pretim. Ne,
 tur daudzreiz jums peetrūcis spēka un dūšas un jūs esat meklejuši glābiņu
 pee viltus, glaimeem, peelabinašanās. Bet sevišķi bārgi jūs allaž esat bijuši
 pēc uzvaras. Nevis Latvijas kari, bet Latvijas vērdzibas nakts ir tās vēstures
 tumšākā lapa...“
 (Dzimt. Vēstn.)

Mēs mostamees uz jaunu, jauku dzīvi,
 Mūs modināja laika gars;
 Brīvība mūsu karogam par zīmi
 Un taisnib's kausam pilnigs svars...

Ja esat ar šo deenu meerā, vāci — Kristus lai ir tad ar jums: veētas vēl Latvijā peeteek; darba vēl Latvijā daudz. Bet gan: ja gribat būt kopejā dzīvē, sadzīvē un darbā tik pat kārtīgi, korekti un preekšzīmīgi, kādi jūs varat būt un esat ne reti savā starpā un savās pašu darišanās. Ja ne — ceļš uz visām pusēm jums brīvs: Deevs lai jums tur līdz! Un te — Valsts zemes banka izmaksās bagatīgi jums jau uz preekšu caur mums uzkopto un kopto druvu tālas nakotnes Deevibai peederošas saules siltuma eenesigumu! Ne mēs jūs šurp aicinajām, ne mēs jūs te turam, ne jūs veeni mums vairs likumus diktesat. Veenīgi jūs, no mums pašem izlutinatos vācus, baida tagad „aukstee, bārgee rīta vēji...“ Mēs būsīm droši pašu mājās, jo uz preekšu būs veenīgi pār mums: Deevibas likumi, Œeizara valsts nolikumi un mūsu sirdsapziņa.

Deevs, svēti Baltiju!

Svētais kalns jeb Kalnamuiža XVI. g. s.

Kalnamuižā, 1909. g.

Varbūt ka es sēdu uz tās pašas veetas, ja ne starp teem pašēem mūreem, kuros darbojās zengaleešu zemes vecakais Vesters, jo Kalnamuiža visvarbūtīgāk ir slavenā latveešu pils Tervete jeb Terveteja, par kuru tik daudz teek runats Ordeņa annalēs. Vecās drupas atrodas uz konusveidīga kalna, saukta pilskalns, ka latveeši mēdz saukt savas pilis, kuras, ka zinams, tika no vāceem nojauktas un kuru veetā tika uzceltas jaunas — jaunā garšā.

Upite pee kalna kājām saucas ir tagad vēl par Tērveti. Tās dzidrais ūdenis tika krāsots beeži no katoļu, beeži no paganu asinīm, jo karš plosījās pāri par gadusimteni apkārt šēem grūti — bruņineeku „ribaldem“ un „lidzaugstumeem“ — peeeetameem mūreem.

Droši ka ērglis mita te Vesters, beeži uzklupdams saveem Mežotnes jaunpeegreesteem brāļeem. Šis Vesters, kuru Latveešu Indriķis sauc par zengaleešu firstu, karoja beeži ir vācu rindās pret eenīsteem leišeem un Turaidas liveem, kuru nogreestas galvās viņš veseleem vezumeem sūtija uz Tērveti; bet beeži viņš karoja ir pret vāceem, kad peenācās aizstāvet tēvu ticību. Beidzot tomēr izdevās pāvesta sūtnim — runīgam biskapam no Modena's — „pēc garas vārdu maiņas un jo garām runām“, kā veca kronika vēsta, laust stūrgalvīgo droširdīga Vestera prātu un peegreest viņu katoļu ticībai.

Apdāvinatais biskaps Viļums no Modena's, teic, esot sprediķojis jautri un mācījis preecīgi drūmo katoļu ticību veetejā zemes valodā. Pēdejo viņš īsā laikā neveen izmācījees, bet pat tajā — par svētību jaunpeegreesteem — pārtulkojis ar leelām pūlem Donatus latiņu gramatiku. Ļoti zēl, ka no šī darba nav palikuse pāri neveena drumstala. Leelaks par gramatikalisko bez šaubām bij biskapa Viļuma no Modena's saimneeciskais un katoliski politiskais ģenijs, jo viņš vispirms un preekš visām leetām pildija savas kabatas ar indulģencēm (grēku atlaišanas zīmēm), kuras viņš pārdeva ar pilnām rokām un caur šo skaldija un dalija Kurzemi tādā kārtā, ka vidus, meerīgā un gan ne caur gadījumu labakā Kurzemes daļa — ap Tukumu, Kandavu, Kabili, Rendi, Popi, Dundagu, Talseem u. t. t., ta saucama Meera Kurzeme (Vrede Cure) krita garidzniecībai, bet otra vēl eekarojama daļa — ordenim.

Te tad ari atradās stipra zengaleešu pils Tērvete, kura bij nodibinajuse savas varas centru un kura bij vāceem kā dadzis acīs. Lepnais Burchards no Hornhausen'a lūkoja 1261. gadā to eeņemt un eelencā to ar koka mašīnu palīdzību, pēdejās laikam bij tik augstas ka mūri. Tomēr — velti, ka AInpeke dzeed:

Do wart aber die ruwe (Reue)
Und die klage nuwe
Ueber all nieflant
Wart dieselbe wol bekant.

es un bij pār visu Vidzemi zinamas
šīs jaunās bēdas.

Prūsija un Kurzeme stāveja leesmās un ordenis bij tuvu izjukšanai, tad pāvests lika sludināt jaunu krustakaŗu, apsolidams teem katoļticigiem kristiteem, kuŗi ķertu zobinu pret bezdeevigiem latveešiem — jo bagatigu grēku peedošanu. 500 ordeņa brāļi, teic viņš savā apkārtrakstā, sūtītā kristigiem ķēņiņeem, ir no nīkneem paganeem nosisti. Tad plūda jauni pulki katoļticīgo kareivju uz no pāvesta nolādetām un pazudinašanai nodotām zemēm; kāds vīrs stājās preekšgalā, kuŗam viņa panākumi ir nodrošinājuši „uzvaru bagatu“ vārdu. Valtera no Nordeck'a stiprā roka grūti peemekleja nelaimīgos kūrus, pēdejos viņš beeži kāva un beidzot eelēncā viņu varas atbalsta punktā — Tērvetes pili:

Do er vor Terweten quam (kam)
Trat er selbe an das wal
Das her im volgete ahne zal
Terweten man do gewan.

Peenācis pee Tērvetes, viņš pats
devās uz valni, kaŗaspēks bez skaita
sekoja viņam, tā eeņēma Tērveti.

Eevērojāmā līgumā ar zemgaleešiem, kuŗu taisni šīs ordeņa meisters Valters no Nordeck'a parakstīja, ir gan runa par nodevām, bet ne par kādu dzimtbūšanu, kas bez ta ir zem soda aizleegta caur agraku pāvesta Gregora IX. bullu un caur ķeizera Friedricha II. reskriptu. Pēdejā ir teikts: „lai tautas vidus — naktszemēs — Vidzemē, Igaunijā, Prūsijā, Kurzemē nebaidītos sekot kristīgai mācībai, kuŗu viņi tur domājas esam saveenotu ar vērdzību, Mēs tad ņemam tās zem mūsu sevišķas apsardzības un atzīstam viņeem uz mūžīgeem laikeem brīvību un tās teesības, kādas viņeem līdz šim bijušas. Viņeem, kā citeem romeešu valsts brīveem ļaudīm, būs būt padoteem veenīgi tai un svētai baznīcai.“ Bet šīs vecās teesības tika veenmēr un veenmēr sašaurīnatas un nabaga latveeši no ordeņa un no garīdznecības — no domes kungeem un mūkeem, ka kādā vecā kronikā teikts — izsūkti līdz pat asinim un mīlestība un meers atcelti. Tapēc viņi zem šīs vērdzības speedeena, kāda plašā pasaulē pat pee paganeem un barbareem nekad nav dzirdeta, grīma tādā gara trulumā, ka viņi, pateicotees veegli saprotamai vācu viltībai, nesajēdza un pat negrībeja peeņemt personīgas brīvības labdarību, kuŗu viņeem peedāvāja poļu ķēņiņš Stefans Batorijs: jo no kungu puses viņeem par labu neesot līdz šim izrādījees neveens preekšlikums. „Phryges non nisi plagis emendantur — lai muļķa ļaudīs nožēlo to ar savu ādu,“ teicīs saskurbis Stefans, neizprazdams no vāceēšiem peemānīto latveešu bailes no šausmīgi iztēlota „personīgas brīvības“, resp. „bezzemes“ stāvokļa: latveešiem tika stāstīts,

ka zeme un ēkas tad pāreesot tikai vācešu rokās un ka viņus tad padzišot pat ir no tureenes, kur viņi līdz šim tomēr, — lai arī pārgrūto, vaimanu pilno vērgu dzīvi, — ir varejuši dzīvot.

Lēni, lēni šūpodamās

Skūpstas bērzu galotnites...

It ka raudot it ka smeļot

Vējiņš kāpa kalniņā.

Zildzeltani appuškotas

Preedes stāsta pasaciņu;

Klausas galvas nodūruši

Mazee zaļee krūmiņi.

Kas ta bij par pasaciņu —

Vaj bij jāutra, vaj bij skumja?

Slaikas eglēs klusu ceešot

Drūmi, drūmi galvas loka.

Nodreb apse viņu dzirdot

Senee laiki prātā nāk,

Kad pee viņas peeglauzotees

Meičām bira asaras.

Senee laiki, vērgu laiki

Tagad maza pasaciņa;

Norit manim asariņa

Tanī klusi klausotees.

(K. D.)

Peemēru, ka katoļcīgiee bruņineeki apgājās ar droširdigeem, bet pagantīgieem kūreem, rāda mums Alnpeke:

Das her ouch us dem vuer (Feuer) |
truc

Roubes vil, das ist war

Was Kuren was über elf jar

Die wurden alle tot geslagen

Und wieder in das vuer getragen

Was die jungen Kuren quam

Us dem vuer, und dazu die wieb.

Karaspēks nesa arī iz uguns un laupija daudz, tas ir taisnība, tee kūri, kas pāri par 11 gadeem, tika nosīsti un atpakaļ uguni tika nesti, kas no jauneeem kūreem nāca iz uguns, un turklāt seeveetes.

Pārs gadu vēlāk, zem Ernesta no Ratceburg'a 1277. atkal kūreem peenāca svilinašanas un dedzinašanas kārtā. Viņu droširdigais virsaitis Nameis sakāva uz galvas katoļcīgigo karaspēku:

Man hieb sere und stach

Das blut vloss als ein bach

Durch die steline (stählerne) ringe rot

Da lag meister ernst vor tot

Und ein und siebenzic bruder gut.

Cirta ļoti un dūra, asinis teceja, ka sarkans strauts caur tērauda riņķeeem. Tur guleja pee nāves meisters Ernsts un 71 labs brālis.

Uzvarētaji apsēda Tērveti.

All die wile quam ein her

Vaste all umme zu gerant

Nameise hatte sie alle besant

Der war ir aller houbetmann

Gandrīz no visām pusēm saskreedami visi šee nāca karaspēkā. Nameise viņus samācija, tas bij viņu virspavēlneeks.

Kūri, kuri aizstāvējās agrak veenigi ar nūjām, šķēpeem vaj izskaptim, bij no kāda sagūstīta strēlneeka eemācijušeas stopa leetošanu un tagad uzkrita bruņineekeem ar viņu pašu eeročeem. Šo Alnpeke ņem sevišķi ļaunā viņu vadonim:

Das war den brudern unbekannt
Das der ungetrewe hunt
Sine schutzen so schiessen hiess.

Tas nebij brāļeem zinamš, ka šis neuzticīgais sunis tā saveem strēlneekeem pavēleja šaut.

Pils tika eņemta un dots pret dotu atmaksats:

Der semgallen willen geschach
In kurzen stunden darnach
Hielden sie ein teiding (Gericht)
Da musten die bruder eingehn
Man sach sie alle umme sten
Da wurten sie zu howen (zerhauen).

Notika zengaleešu griba, isās stundās pēc ta viņi notureja teesu, brāļeem bij jāeete; viņus redzeja visus apkārt stāvam, tad viņi tapa sacirsti.

Drošsirdīga Nameisa sekmēm, — viņš tika izdarījis laimīgas eelaušanās eenaideeku zemē, nositis vairākus goda amatu nesejus un pat sagūstījis ordeņa maršalu — darija galu karaspēks, kādu Kurzeme nekad vēl nebij redzējuse. Tas sastāveja pa leelakai daļai no krustnešeem — viņu fanatiskā eensašanās tālu vēl nebij atsaluse — un skaitīja 14.000 vīrus, kurus meisters Konrads no Feuchtvan- gen'a savilka pee Jelgvas un veda pret Tērveti:

Und quamen zur mitowen
Uf eine schone owen (Aue)
Meist' conrat von vuchtewanc
Was des heres houbetman
Da wart geslagen mannich gezelt
Vor Terveten uf ein schones velt
Des andern tages wart bereit
Ein ebenhoe uf gehalten
Mit manchen ribalden uf dem graben.

Un sanāca pee Jelgavas uz skaistas pļavas, meisters Konrads no Feuchtvan- gen'a bij karaspēka virspavēlneeks. Kāvās leelā skaitā preekš Tērvetes uz skaista lauka, otrā deenā bij gatavi „lidzaugstumi“ ar dažām „ribaldem“ uz grāva.

Elenktee, bezspēcīgi pretotees tik pārspējošai varai, apsoliņās palikt par katoļticigeem un maksat nodevas; meisters peeņēma apsoliņumu, lai gan rādijās, ka viņš meeram neticeja:

Sie hatten dikke vorgelogen
Und den cristentum betrogen.

Viņi beezi sameloja un apmānīja kristigos.

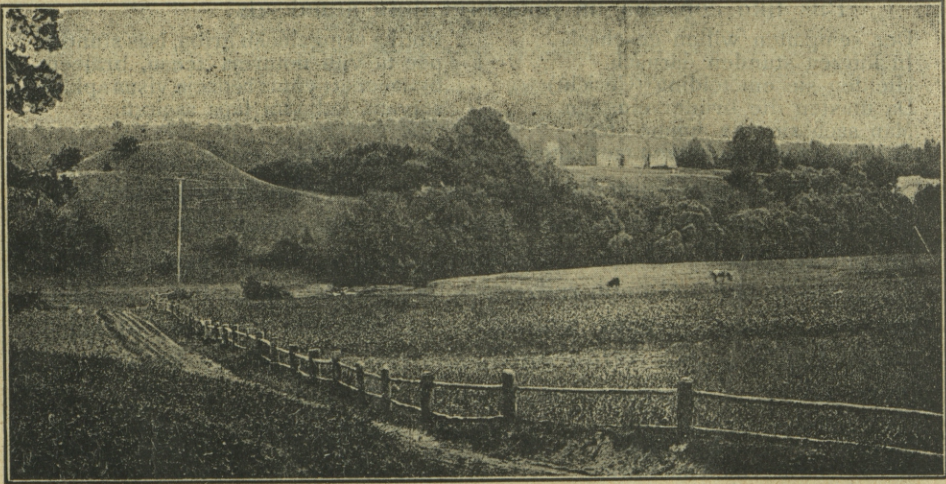
Meisteram Kune jeb Konradam bij taisnība; jo tikai gadu vēl lak zem Viļuma no Šauenburg'a izcēlās atkal karš, kurā Tērvete pazuda leesmās. Tās bij no pašu rokām sakurtas:

Die semgallen berieten sich
Sie waren grimmes mutes rich
Jedoch sie quamen überein
Das sie verbranten Terwetein.

Zengāļi apspreedās, viņi bij ļoti sirdīgā dūšā. Tomēr viņi veenojās un nodedzināja Tērveti.

No šī laika vairs gandrīz nedzird peeminam šo slaveno ceetoksni. Daudz darba deva iz šejeenes drošsirdīgais Nameise gan bruņineekeem, biskapeem un garigeem kungeem, ja pat preesterus un mūkus viņš nogāza bez žēlastības, kur eeroču laime viņam smaidīja un atkāpās savā augstā pili, kur uzvaras deeve viņam greezā muguru. Ta beidzot kritā šis slavenais latveešu ceetoksnis pēc vesela gadu-

simteņa ilgās, nepārtrauktās cīņas pret vāciešiem, kuri pēc tam pastāvīgi tika pabalstīti un papildināti caur klātpeenākošiem krustkarotājiem... un gāja bojā caur leesmām, ka savā laikā Troja, ar to tikai starpību, ka nepalikās pāri sava Homera, kas būtu apdzēdājis tās bojā eēšanu un vēstījis pēctečiem tās slavenu vārdu.

Tērvetes pilskalns.

Tagad te vālda dziļš klusums un meers, kas vairs, ka 600 un 700 gadu atpakaļ, neteek traucets no kara taurem un trokšņa... Skaisti spīd tagad gaismas un meera saule pa Latvijas kalneem un lejām. Gan taisnība: daudz vēl pēc ka jacenšas, daudz vēl pēc ka ilgotees, daudz vēl ko vēletees. — Tomēr Latvijas kalnos un lejās jauna deena jau ir aususe. Ir uzaususe un ir gaišaka, ka pat viņos brīvības laikos, par kureem vēl dažs labs pārsirms ozols šalc savus nostāstus: tad latvieem vēl bij savi virsaiši, savi preesteri, sava bajaranu kārtā un savas pilis; latvi karoja savā starpā un karoja uz āru, maksāja meslus gan saveem virsaišiem, gan kreeveem, gan leišiem. Tad latvi vēl upureja Pērkonim un leeca māņtīzībā savas galvas preekš gudro preesteru derigeem un nederigeem padomeem... Bet tagad: aust Latvijai meera, taisnības un īstenības deena.

Pa tam tālu vēl nebij lausta dūšigo kūru drošsirdība. Drīz pēc Tērvetes nodedzinašanas, varbūt lai atreebtu šo savu varoņu šūpuļi, viņi eelauzās savu eenaideeku zemē un uzvareja leelu kauju, kurā palika pats meisters, bet arī ir kūru vadonis atstāja

savu dzīvību. Sarūgtināti caur krustnešu beeži nodarītiem breesmu darbeem, — kuri pee tam nelūgti bij uzbāzušees viņu tēvu zemei — un saniknoti caur sava drošsirdīga vadoņa nāvi, kūri breesmīgi atreebās pee sagūstītiem bruņineeem:

Das ir hautman was verloren
In wart uf die bruder zorn
Die man in dem streite vienc.
Einem es also ergienc:
Er wart zu den stunden
Uf ein russ gebunden
Sulche marter man im bot
Mit Klupfel warfen sie in tot
Ein andrer bruder wart gebrant
Sie setzen in uf einen rost
Des lebens wart er so erlost
Du waren ir vtmf und drissec tot.

Tapēc ka viņu virspavēlneeks bij pazaudets, viņi izgāza savas dusmas uz sagūstītiem brāļiem. Veenam izgāja šādi: viņš tika tās stundās uzseets uz zirga — šādas mokaš viņam deva baudīt — un ar šautreem viņu nomētāja. Otris brālis tika dedzinats, viņi uzlika to uz sārta: šādi viņš tika no dzīvības atsvabinats. Tur bij viņi 35 beigti.

Pēc gandrīz nepārtrauktas 100 gadīgas cīņas, kur bez ta kara mākslā un eeročos pārakos vācu bruņineekus pastāvīgi papildināja jauni krustkarotāji iz Vācijas, Polijas, Zveedrijas un Dānijas, bet latveeši tika atstāti paši sevim un savai drošsirdībai — beidzot izdevas ordeņa meisteram Konradam no Hercogenstein'a ap 1288. eekarot Kursemi. Latveešu pilis Rākene, Sidrobe, Dobele 1290. galīgi izārdītas.

Der burgen keine was geblieben
Die andern allgemeine
Waren vertuliet und verbrant.

No pilim nebij neveena palikuse, citas vispāri bij izdeldetas un sadedzinatas.

Nekad nav kāda tauta ar mazakeem līdzekļiem un leelaku drošsirdību aizstāvejuse savu brīvību. Pēc kāda no augstmeistera Kniprode 1351. g. uzstādīta aprēķinājuma 84 gadu laikā ir cīnā pret latveešiem pavisam 117,000 katoļticīgo atstājuši savu dzīvību, starp teem 2 biskapi, 6 ordeņa meisteri, 28 firsti un grafi, 49 augsti muižneeki, 11,000 bruņineeki un muižneeki, 4000 pilsoņi, 8000 dzimtļauži un 15,000 svētceļotāji. Zeme bij palikuse tukša no eedzīvotājiem, jo daudz bij krituši, daudz aizbēguši uz saveem ciltsbrāļiem leišiem, no kureenes pēc viņi grūti atreeba ordenim savus brāļus. — Vēlak latvi zem grūti smokoša vācu jūga izvīrtā tik tālu, ka ilgi rādījās, ka nav ir pēdu palicees no ta drošsirdīgā gara, kas viņu tēvos mājaja. No paganticigeem varoneem, rādījās, bij uz viseem laikeem tapuši katoļ- un luter-ticīgi vērgi... No āreenes, taisnība, pārvaras speesti, ne dvēselē, ka vāci paši beeži žēlojās, „preekš acim izrādotees padevīgi, mīlīgi, paklausīgi, bet viņu deenests nenākot no sirds (!) un nekas neteekot darīts, ko līdz aizejot prom...“ Un tomēr visas ēkas, kas Latvijā celtas, visi tūrumi, pļavas, kas no beeza meža, purva Latvijā uzplēsti, visi grāvi, kas Latvijā rakti, visi ceļi, kas Latvijā taisīti... visa nauda, leela nauda, kas no Lat-

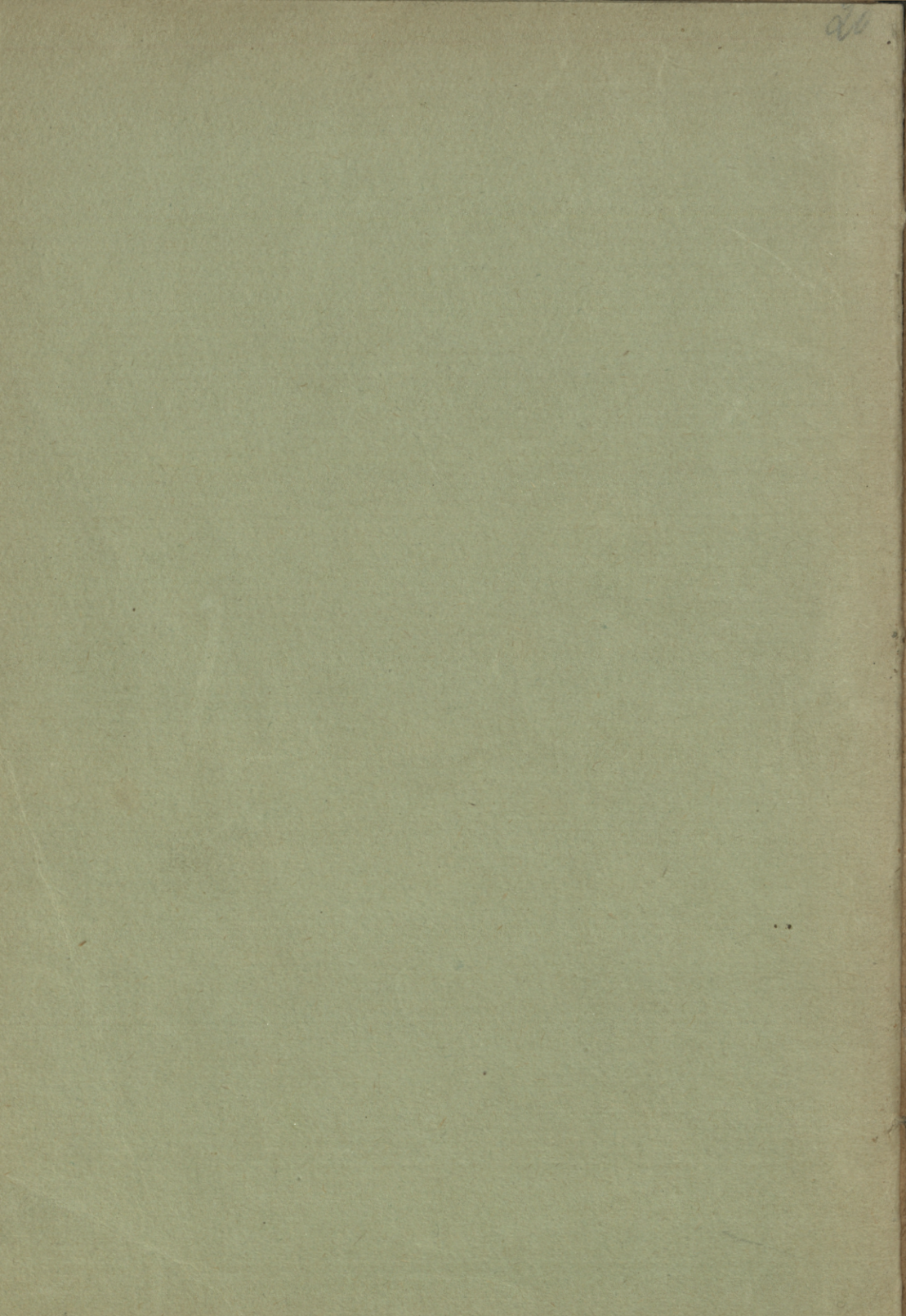
vijas eeripojuse pasaules tirgū...*) un tomēr viss tas — lai arī zem nenoleedzamas, nereti sekmīgas, šausmīgi bārgas vācu vadības — ir kristalizēti latvju sveedri, asinis. — Lūk, kapēc „mums dzimtene mīļa, tik mīļa, kā jauneklīgā ligavas tēls, kā zivtīnai upītes dzīle“. Lūk, kapēc mēs cenšamies atpirkt**) šo no mums uzkopto un sadārdzināto zemi. Deevības svētība, īstenības gaisma, pateicības zinātne, sadzīves taisnība un varenās Cara valsts meers lai valda uz preekšu pār tevi, dārgā Latvija!

*) Par peemēru.

Apmēram 50 gadus atpakaļ ir nopirkts Laudonas-Odzeenas novads no tagadējās novada valdītājas tēva — ka novada valdītāja, sevišķi kreetna un preekšzīmīga — par apm. 60,000 r. Pēc pirkšanas šī zuma tālu nav nomakсата skaidrā. Pa šo laiku novada valdītāja ģimene ir saņēmusi no novada izmantošanas caur veetejiem eedzīvotājiem jau pāri par 1,000,000 rbļ., neeskaitot 1/10 no šo zumu saņemšanas laika; tagadējā muižas vērtība sneedzas ap 800,000 r.

Apmēram 40 gadus atpakaļ ir nopirkts Laudonas novads no netaiķa Rušmaņa par 360,000 r. Pa šo laiku novada valdītāja ģimene ir saņēmusi ap 1,500,000 r., neskaitot 1/10 no šo zumu saņemšanas laika. Tagadējā muižas vērtība sneedzas pāri par 1,500,000 r. Pēc kam toreizejais novada valdītājs ir speestin speedis veetejiem, lai tie paši eepirktu šo novadu. Veens, otris jau par to esot domājis, ir vajadzīga eemaksa būtu, bet veetejais skrovers nospēlejis jauceja lomu. — Tas pats sakams par Lubanas novadu. — Nav šo ko jaunā ņemt mūsu nemācīteem, neskoloteem tēveem, jo cik gan tālu šīni ziņā stāv vēl ar mums pašēem. Bļaurot un klaigat, ka Baltijas kroga ceenīgi audzekņi, par zemes trūkumu mēs protam, bet kad leeta nāk pēc veenošanas dēļ zemes eepirkšanas, tad mūsu spējas izrādas parveegļām un vājām.

**) Savadi, ka līdz šim pēc latveešēem nav nodibinājusēes nevēena beedriba, ne sabeedriba, nedz saveeniba ka preekš pastāvošo zemes īpašumu kopīgas noturešanas savās rokās, ta arī preekš jaunu īpašumu eepirkšanas. Šādas saveenības pēc kreeveem parasta leeta, tapat arī pēc citām tautām pastāv daudz šādu saveenību, sevišķi pēc vāceēšēem. Savadi arī, ka Valsts Baltijas zemneeku zemes banka ir izstriņojuse iz saveem statuteem punktus, kuņi paredz naudas aizdošanu zemes eepirkšanai veseleem pagasteem, arteļēem, beedribām un saveenībām, ka tas mēdz būt un ir paredzēts šās Bankas statutos citās Kreevijas daļās. Ari vāceēšēem Baltijā pastāv vairakas anonimas saveenības preekš zemes īpašumu noturešanas un pirkšanas. Cerams tomēr, ka tagad, kur latveešēem bļairošanas preekš sāk pāreest — redzot 1905./6. g. bēdīgas bļairošanas sekas — arī latveeši sāks peegreest zemes īpašumu jautajumam nopeetnaku vēribu; uz to mazakais leek ceret tagadējais realakais virzeens, kuņš parādas Latveešu Lauksaimneeku Ekonomiskās Sabeedribas, Lauksaimneeku beedribu Centrales Konzumveikala, Baltijas Lauksaimneeku beedribas, Rīgas namneeku beedribu un Krāj-Aizdevu Sabeedribu dibināšanā. Ja, par peemēru, 10,000 latveešu lauksaimneeku dibinatu saveenību un katris no viņēem garantētu tikai 1000 r. (kur caurmērā katra lauksaimneeka dzimneeka īpašumu un mantību var takset droši uz 5000 r.), tad šādas beedribas pamatkapitals iztaisis 10,000,000 r. Veens Valdemars savā laikā ārpus Baltijas ir nodibinājis kādu šādu saveenību...*) un tas arī ir puslīdz viss. Veens, otris atsaucas, ka Kreevijas Centralās Valdības eēredņi nelabvēligi uz šādām saveenībām skatotees. Tee ir sekli vārdi, aiz kuņēem stāv vāceēši. Centralās Valdības 4. marta likums atļauj dibinat šādas saveenības un ar to peeteek, jo vairak tapēc, ka zemes īpašumi, kas nāk latveešu rokās, nāk līdz ar to absolūti Kreevijas Centralās Valdības pārziņā, turpreti vāceēšu zemes īpašumi — pēc Saveenotas Vācijas valstju konstitūcijas — peekrit zināmās robežās arī Vācijas Centralās Valdības apsardzībai (!)

-40

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0312019583

